Stowarzyszenie
Wschodnioeuropejskie Centrum Demokratyczne

Raport z działalności
w 2014 roku

Warszawa, czerwiec 2015

Wstęp

Stowarzyszenie **Wschodnioeuropejskie Centrum Demokratyczne** wspiera środowiska obywatelskie w krajach postsowieckich we wprowadzaniu demokratycznych zmian, w szczególności poprzez wspieranie lokalnych inicjatyw społecznych oraz niezależnych mediów.

Programy Stowarzyszenia adresowane są do starannie wyselekcjonowanych środowisk i grup lokalnych w krajach posowieckich. Dzięki szczegółowej wiedzy o sytuacji tych grup i o warunkach społeczno-politycznych w krajach działania, Stowarzyszenie **dostosowuje realizowane programy do potrzeb lokalnych partnerów i problemów danego regionu**. Buduje **zespoły ekspertów** wokół problemów **mediów lokalnych i rozwoju organizacji pozarządowych.**

Stowarzyszenie jest niezależną organizacją pozarządową, prowadzi działalność typu non-profit od 2001 roku.

Podczas tegorocznego VII Ogólnopolskiego Forum Inicjatyw Pozarządowych **Prezydent RP Bronisław Komorowski wręczył odznaczenia państwowe** *za wybitne zasługi w działalności na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w Polsce, za osiągnięcia w podejmowanej z pożytkiem dla kraju pracy zawodowej i społecznej* dwóm **przedstawicielom Stowarzyszenia**: Agnieszce Komorowskiej – Srebrny Krzyż Zasługi i Pawłowi Kazaneckiemu – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.

Programy realizowane w 2014 roku

I. ***Program medialny –***
kontynuacja wsparcia niezależnej prasy lokalnej oraz stron internetowych w Białorusi, Ukrainie oraz Kirgizji;

II. ***Program wsparcia społeczeństwa obywatelskiego –***
aktywizacja grup społecznych w Białorusi i Mołdawii;

III. ***Pomoc Rozwojowa z elementami aktywizacji społeczności lokalnej***
projekt wodny w Kirgistanie i w Tadżykistanie;

IV. ***Działania na rzecz Białorusi***

Publikacje wymienione w raporcie są dostępne na stronie Stowarzyszenia www.eedc.org.pl.

Program medialny

Program, prowadzony od 2001 roku, ma na celu wspieranie wolności słowa i idei niezależności prasy. Stawia na wzmacnianie etyki dziennikarskiej i upowszechnianie wartości lokalności i budowania wspólnoty lokalnej przez media.

Niezależność „programowa" gazety opiera się przede wszystkim na jej ekonomicznej samowystarczalności. Ważne jest dążenie wydawców do realizacji interesów ekonomicznych gazet bez uzależniania się od władzy, partii politycznej czy biznesu. Gazeta niezależna musi opierać swoje funkcjonowanie o dochody własne, pochodzące ze sprzedaży i reklamy.

Ważnym elementem programów medialnych stało się wsparcie regionalnych stron internetowych oraz rozwój dziennikarstwa internetowego.

1. Wsparcie niezależnej prasy lokalnej w Kirgistanie

Priorytetem dla programu wsparcia niezależnej prasy w Kirgistanie w latach 2005-2010 był instytucjonalny rozwój lokalnych niepaństwowych gazet. Wspieraliśmy je poprzez szkolenia, staże w Polsce, małe granty oraz organizację indywidualnych konsultacji. W najlepszym momencie istniało 7 gazet niepaństwowych, wśród nich 3, które powstawały **pod wpływem** programu Stowarzyszenia: *Daban* (Talas), *Ariet* (Osz), *SSSR* (Osz). Niestety, wydarzenia 2010 r., zwłaszcza **tragiczne wydarzenia** na południu Kirgistanu, w ciągu kilku tygodni doprowadziły do likwidacji najlepszych uczestników tego programu takich jak np. *Itogi nedeli* (Osz), gazeta *Dijdor* (Dżalalabad) czy gazeta *Vzgljad* (Dżalalabad). Sytuacja tych wydawnictw nie zmieniła się do tej pory i prawdopodobnie nie zaczną one ponownie pracować.

Od 2011 roku kontynuujemy działania skierowane na wsparcie **lokalnych gazet niepaństwowych**, które nadal funkcjonują i mają w sobie potencjał do rozwoju. Jednocześnie inwestowaliśmy w **niezależnych dziennikarzy**, którzy mogą w przyszłości, przy większej stabilności społeczno-ekonomicznej, stać się zalążkiem dla rozwoju nowych gazet w miejsce tych bezpowrotnie zamkniętych.

Od października 2013 r. do lipca 2014 r. realizowaliśmy kolejny projekt wsparcia mediów i dziennikarzy lokalnych w Kirgistanie. Tym razem pracowaliśmy nie tylko z gazetami lokalnymi, ale także z mediami elektronicznymi: lokalnymi stacjami telewizyjnymi i radiowymi oraz redakcjami stron internetowych.

Celem projektu było podniesienie poziomu zawodowego dziennikarzy lokalnych oraz wzmocnienie niepaństwowych mediów na lokalnych rynkach.

Do udziału w projekcie zostało wybranych 15 dziennikarzy współpracujących z lokalnymi mediami z Oszu, Isfany, Kyzyl Kiji, Dżalal-Abadu, Czatkalu, Karakołu, Dżumgalu i Narynu.

Tematem przewodnim działań był budżet lokalny. Projekt odpowiadał na ważną kwestię braku materiałów dziennikarskich w lokalnych mediach opisujących procesy planowania oraz realizacji budżetów lokalnych z perspektywy konkretnych problemów lokalnych. W dużej mierze problem ten wynika z trudności samego tematu, nieumiejętności przekładania niezrozumiałych informacji liczbowych, zawartych w budżetach, na język codziennych problemów mieszkańców. Zwykle materiały o budżecie ograniczają się do przedruków tabel przekazywanych lokalnym mediom przez władze samorządowe; bez żadnych wyjaśnień i komentarzy nic one nie mówią przeciętnemu czytelnikowi.

W ramach projektu odbyły się **trzy 4-dniowe seminaria**, prowadzone przez lokalnych ekspertów i trenerów, podczas których dziennikarze uzyskali wiedzę na temat:

- Planowanie budżetu lokalnego, źródła jego formowania (np. lokalnych podatków, dotacji z budżetu centralnego) oraz instytucji odpowiedzialnych za jego realizację;
- Instrumenty monitorowania planowania i realizacji budżetu lokalnego;
- Dostęp do informacji publicznej;
- Jak czytać i interpretować budżet;
- Jak w dostępny sposób przekazywać informacje o liczbach zawartych w budżetach;
- Jak dane zawarte w budżecie lokalnym przekładać na codzienne problemy mieszkańców;
- Jak wykorzystywać elementy infografiki w materiałach o budżecie lokalnym.

Dla uczestników szkoleń został założony blog, na którym publikowane były ich teksty oraz materiały ze szkoleń.

Spośród ponad 30 materiałów dziennikarskich stworzonych przez uczestników szkoleń, jury złożone z lokalnych ekspertów wybrało 4 dziennikarzy, którzy zostali nagrodzeni sprzętem elektronicznym w ramach naszego **wewnętrznego konkursu dziennikarskiego**.

Poza komponentem szkoleniowym w ramach projektu odbył się także **konkurs małych grantów dla lokalnych mediów**, połączony z **indywidualnymi konsultacjami polskich ekspertów**. W ramach konkursu 6 lokalnych redakcji: 3 strony www, 3 gazety oraz jedna tv, uzyskało wsparcie finansowe oraz eksperckie. Dzięki uzyskanym środkom oraz konsultacjom redakcje zmodernizowały swoje projekty, m. in. dostosowując swoje strony www do wszystkich urządzeń mobilnych, uwspółcześniając design, gazety poprawiły swój layout i design, rozszerzyły terytorium sprzedaży, zwiększyły nakład, zakupiły niezbędny sprzęt elektroniczny, zwiększyły udział tematyki lokalnej.

W lutym 2014 r. w Biszkeku odbyło się czterodniowe szkolenie pt. „Jak pisać o budżecie lokalnym?”. Trening był podzielony na dwie części. Pierwsze dwa dni, prowadzone przez lokalnych trenerów, poświęcone były szkoleniu stylu dziennikarskiego, w jakim powinno pisać się o finansach. Kolejne dwa – infografice, która może stać się pomocnym narzędziem dla dziennikarzy piszących o budżecie. Tę część szkolenia poprowadził polski trener od wielu lat współpracujący ze Stowarzyszeniem.

Termin realizacji: październik 2013 – lipiec 2014 r.

W październiku 2014 roku rozpoczęliśmy kolejny projekt wsparcia lokalnych mediów w Kirgistanie. W ramach projektu został zaplanowany konkurs mini-grantów oraz wsparcie eksperckie w postaci kilkudniowych indywidualnych konsultacji w redakcjach wybranych lokalnych gazet, stron internetowych, radia, telewizji.

W zależności od potrzeb, w ramach konsultacji będą organizowane: szkolenia dla dziennikarzy, wypracowywanie mini-biznesplanów, konsultowanie sposobów zarządzania zespołem, pracy z reklamodawcami oraz inne tematy zgłoszone przez media. Konsultacje będą prowadzone przez polskich i kirgiskich ekspertów.

Termin realizacji projektu: październik 2014 r. – lipiec 2015 r.

Projekty zrealizowano dzięki wsparciu National Endowment for Democracy.

2. ***Media regionalne na Ukrainie dla wolnych i sprawiedliwych wyborów***

Projekt miał na celu wsparcie dziennikarzy i redaktorów z Ukrainy jako przedstawicieli niezależnych mediów. W ramach projektu zostały przeprowadzone działania skierowane na podniesienie poziomu wiedzy dziennikarzy na temat monitorowania wyborów, przekazu informacji w trakcie i po wyborach prezydenckich i parlamentarnych.

Dla **37 przedstawicieli redakcji lokalnych mediów** z **14 obwodów Ukrainy** odbyły się **dwa cykle szkoleń.** Podczas seminariów uczestnicy zgłębiali wiedzę na temat:

- uwarunkowań prawnych działalności mass mediów w czasie kampanii wyborczych, wyborów prezydenckich i parlamentarnych (zmiany w ordynacji wyborczej);
- celów i metod przeprowadzenia niezależnego monitoringu wyborów,
- wyzwań, jakim będą musieli stawić czoło dziennikarze podczas wyborów parlamentarnych 2014 r.;
- sposobów tworzenia profesjonalnych gazet w trudnych warunkach i przekazywania informacji za pomocą zaawansowanych środków komunikacji (środki wizualne, fotografia, infografika itp.);
- bezpieczeństwa zasobów redakcji on-line.

W ramach projektu **wsparcie otrzymały dwie niezależne redakcje**, które ucierpiały szczególnie w związku z konfliktem rosyjsko-ukraińskim na terenie Krymu i Donbasu. Stowarzyszenie przekazało również pomostowe, interwencyjne **wsparcie dla jednego ukraińskiego portalu internetowego, którego działalność ma kluczowe znaczenie dla obieg informacji pomiędzy organizacjami pozarządowymi na Ukrainie.**

Na potrzeby szkoleń powstały i zostały udostępnione następujące **materiały szkoleniowe:**

- „*Прозрачность президентских выборов и роль местных СМИ в этом процессе*” [Przejrzystość wyborów prezydenckich i rola mediów lokalnych w tym procesie]

- „*Мастер-классы по подготовке журналистов к предстоящим парламентским выборам*” [Warsztaty dla dziennikarzy przed zbliżającymi się wyborami parlamentarnymi]

Ponadto w wyniku realizacji projektu powstała spontanicznie inicjatywa o roboczej nazwie **Koło Aktywności PL/UA**, którą podjęła grupa robocza w składzie: Stowarzyszenie (Warszawa), Centrum informacyjno-analityczne „Hromadski Prostir” (Kijów), Centrum Ahalar (Czernihów), Komitet Wyborców Ukrainy (Donieck). Była to szybka odpowiedź na lukę informacyjną, jaka pojawiła się po okresie wzmożonego zainteresowania Majdanem, Ukrainą i wzrostem aktywności obywatelskiej w tym kraju. Na razie **uruchomiono na Facebooku grupę w celu wymiany informacji i komunikacji** pomiędzy ludźmi z Ukrainy i Polski: przedstawicielami NGO, aktywistami społecznymi, grupami nieformalnymi, animatorami. Naszym celem jest inicjowanie i podtrzymywanie dyskusji na temat ciekawych projektów, inicjatyw, potrzeb i możliwości, a także dobrych praktyk, sukcesów w kontekście bieżącej sytuacji na Ukrainie i oczekiwanych reform. Koło rozwija się systematycznie i cieszy coraz większym zainteresowaniem w Ukrainie i w Polsce.

Termin realizacji projektu: luty – grudzień 2014 r.

Projekt był realizowany dzięki dofinansowaniu ze środków Fundacji Solidarności Międzynarodowej.

II. Program wsparcia rozwoju społeczeństwa obywatelskiego

1. Wsparcie lokalnych organizacji pozarządowych Mołdawii

Trzeci sektor w Mołdawii jest słabo rozwinięty, odizolowany i nie otrzymuje wystarczającego wsparcia. W kontekście zmiany władz i europejskich aspiracji Mołdawii ważne jest, by mołdawski trzeci sektor rozwinął współpracę i kontakty z NGO w krajach sąsiedzkich. Stabilność i doświadczenie we współpracy transgranicznej społeczeństwa obywatelskiego w Polsce i Ukrainie mogą być cenne dla kształtującego się trzeciego sektora w Mołdawii.
W 2014 roku Stowarzyszenie kontynuowało i poszerzało w Mołdawii działania, których celem jest wzmocnienie mołdawskiego społeczeństwa obywatelskiego.

Projekt „**Wzmocnienie profesjonalizmu trzeciego sektora w Mołdawii”** miał charakter transgraniczny; jego celem było wzmocnienie mołdawskiego społeczeństwa obywatelskiego i rozwinięcie sieci kontaktów pomiędzy polskimi, ukraińskimi i mołdawskimi NGO.

W ramach projektu w lutym 2014 r. przeprowadzono **cztery jednodniowe warsztaty**, których celem było zapoznanie uczestników z Bielec z dobrymi praktykami działalności ukraińskich organizacji pozarządowych. W każdym z

warsztatów uczestniczyło **od 15 do 28 przedstawicieli organizacji pozarządowych i władz samorządowych (w sumie 85 osób).**

Tematy warsztatów:

- „Wykorzystanie nowych zasobów komunikacyjnych dla zwiększenia efektywności działalności organizacji pozarządowych";
- „Działalność ekologicznych organizacji pozarządowych i ruchów ekologicznych na Ukrainie na przykładzie ekspedycji "Dnister" Towarzystwa Lwa (Lwów, Ukraina)";
- „Doświadczenie działalności Fundacji Rozwoju Lokalnego (Łuck) w zorganizowaniu oraz działalności Centrum Usług Municypalnych";
- „Doświadczenie działalności NGO "Samopomicz" (Lwów) – efektywne współdziałanie NGO oraz władz lokalnych w rozwiązywaniu problemów socjalnych miasta (przeprowadzenie miejskich jarmarków sportowych)".

Warsztaty były prowadzone przez przedstawicieli trzech ukraińskich organizacji pozarządowych: Towarystwo Lwa (Lwów), Fundacja Rozwoju Miasta (Łuck), Unikalna Kraina (Żmerynka).

Dla 5 przedstawicieli NGO z Ukrainy zainteresowanych nawiązaniem kontaktów z mołdawskimi NGO w marcu 2014 zorganizowano 5-dniową **wizytę studyjnę w Mołdawii**. Wizyta odbywała się w Bielcach, Faleşti, Floreşti oraz Jedineţ. Wizyta studyjna pozwoliła uczestnikom dowiedzieć się więcej na temat warunków działalności mołdawskich organizacji pozarządowych oraz rozwoju mołdawskiego trzeciego sektora w całości. Podczas wizyt uczestnicy poznali funkcje i role administracji lokalnej oraz NGO, a także osobliwości komunikacji pomiędzy tymi dwoma sektorami.

W kwietniu i maju 2014 r. dla 9 uczestników z Mołdawii zorganizowano trzy 6-dniowe **staże na Ukrainie** (Winnica, Łuck i Lwów). Podczas staży uczestnicy mieli możliwość bliższego poznania ukraińskich organizacji pozarządowych, poznania metodyki ich działania i kierunków działalności, zapoznania się z metodyką współdziałania organizacji pozarządowych i samorządów lokalnych. Główne wyniki tych wizyt to zrozumienie przez przedstawicieli obu państw możliwości i wagi wspólnej działalności dla rozwiązania problemów społecznych w swoich krajach.

Dla 8 wybranych uczestników seminariów i warsztatów w maju 2014 r. zorganizowano **wizytę studyjną w Polsce i Ukrainie**. Wizyta studyjna pozwoliła uczestnikom dowiedzieć się więcej na temat polskich i ukraińskich organizacji oraz rozwoju polskiego i ukraińskiego trzeciego sektora. Podczas wizyt uczestnicy poznali funkcje i role administracji lokalnej oraz NGO, a także sposoby wzmocnienia współpracy pomiędzy tymi dwoma sektorami. Na Ukrainie odwiedzili oni lokalne władze i organizacje pozarządowe we Lwowie. W Polsce uczestnicy odbyli spotkania z organizacjami w województwie lubelskim. Wizyta studyjna pozwoliła uczestnikom z Mołdawii nawiązać oraz wzmocnić kontakty z partnerami z Polski i Ukrainy.

Partnerem projektu była organizacja **ONG „Moştenitorii"** (Bielce, Mołdawia) http://www.mostenitorii.org.md

Termin realizacji projektu: październik 2013 – sierpień 2014 r.

Projekt zrealizowany dzięki wsparciu National Endowement for Democracy.

2. Międzynarodowa platforma wiedzy

Od 2012 roku realizujemy w międzynarodowym partnerstwie z innymi organizacjami, z wiodącą rolą czeskiego Transition On-line, projekt promujący używanie nowych technologii do akumulowania wiedzy i zasobów organizacji z krajów V4 i udostępnianie ich jak najszerszemu gronu odbiorców w krajach postsowieckich (głownie w krajach Partnerstwa Wschodniego i Rosja) o roboczym tytule "Connecting the Dots: An E-learning Platform for Greater Civic Activism and Networking"

Podstawowym narzędziem jest uruchomienie platformy zapewniającej zachowanie wysokiej jakości merytorycznej i łatwości dostępu do różnych możliwości e-learningu (szkolenia, seminaria / samouczki wideo, podręczniki, itp.). Przedsięwzięcie jest złożone i wymaga długiego okresu przygotowań, niemniej jednak dzięki nawiązaniu współpracy z TechChange (The Institute of Technology and Social Change, USA) do końca 2013 roku zakończony zastał okres przygotowawczy i uruchomiono testową wersję platformy, a następnie serię kursów tematycznych w różnych językach.

W 2014 roku Stowarzyszenie udostępniło listę własnych zasobów do wykorzystania na platformie, uczestniczyło w promocji i rekrutacji uczestników pierwszych kursów e-learningowych dostępnych na platformie oraz jest zaangażowane w przygotowanie strategii tworzenia zasobów platformy w językach rosyjskim, ukraińskim i białoruski. Wykonaliśmy wstępną analizę zasobów polskich organizacji przygotowywanych w tych językach, także pod kątem ich dostępności.

III. Pomoc Rozwojowa – projekt wodny w Kirgistanie i Tadżykistanie

Dolina Fergańska to jeden z najbardziej zapalnych punktów na mapie Azji Centralnej. Dla 23 % populacji obszarów wiejskich po stronie Kirgistanu oraz 44 % mieszkańców wsi położonych na jej terenie po stronie Tadżykistanu dostęp do wody to centralny problem. Spór między krajami górnego strumienia (Kirgistanem i Tadżykistanem) posiadającymi zasoby wodne i krajami dolnego strumienia: Kazachstanem, Turkmenistanem i Uzbekistanem wokół zarządzania zasobami wodnymi i dostępu do nich stanowi bardzo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa całego regionu.

Słabość państw regionu, różnice w stopniu demokratyzacji powodują, że rozwiązanie problemu globalnie jest kwestią jak na razie odległą. Tym czasem dostęp do wody jest także w oczywisty sposób jednym z centralnych problemów, wokół którego toczy się życie wielu lokalnych społeczności. Przekłada się to na warunki życia, na kwestie związane z edukacją, równością społeczną, ale także bardzo często stanowi element lokalnych konfliktów także o charakterze etnicznym.

Celem projektu realizowanego od 2008 roku jest **aktywizacja** tych **społeczności lokalnych** poprzez rewitalizację i rozbudowę sieci wodociągowej przy współpracy władz lokalnych, organizacji społecznych i mieszkańców oraz edukację z zakresu zrównoważonego użytkowania wody.

W grudniu 2014 roku zakończyliśmy kolejny projekt wsparcia komitetów wodnych w Kirgistanie i Tadżykistanie. Nasze działania w ramach projektu były oparte na założeniu, że tylko całościowe podejście może przynieść zakładane rezultaty. W związku z tym realizowane działania dotyczyły **remontów** oraz **prac budowlanych** i jednocześnie **wsparcia rozwoju instytucjonalnego lokalnych komitetów wodnych**, a także **działań społecznych aktywizujących samorządy i mieszkańców.**

Dzięki realizacji zaplanowanych działań w ramach projektu w 2014 r. ponad **30 tysięcy mieszkańców 14 wsi** poprzez techniczne wsparcie lokalnych komitetów wodnych uzyskało lepszy dostęp do wody pitnej, **36 lokalnych komitetów wodnych** uzyskało wsparcie instytucjonalne, **200 przedstawicieli 23 gmin wiejskich** oraz ponad **600 mieszkańców 14 wsi w Kirgistanie i Tadżykistanie** wzięło udział w spotkaniach o wodzie.

W wyniku przeprowadzonych prac remontowych zostały zmodernizowane i usprawnione systemy wodociągowe w 11 wsiach objętych działaniami technicznymi. W 3 wsiach, gdzie od ponad 20 lat mieszkańcy nie mieli dostępu do wody pitnej, zostały wykonane najważniejsze elementy systemów wodociągowych, tj. budowa rezerwuarów, ujęć wody, przeczyszczenie studni, montaż rurociągów. W rezultacie wykonanych prac w 14 miejscowościach zwiększyła się ilość dystrybuowanej wody do sieci, dzięki czemu zwiększyła się także liczba mieszkańców z dostępem do czystej wody pitnej, a w 7 miejscowościach dodatkowo został zwiększony czas zaopatrzenia w wodę.

W ramach wsparcia instytucjonalnego ponad 300 przedstawicieli 29 SOOPPW i 7 AWP uzyskało wsparcie podczas:

- **indywidualnych konsultacji** prowadzonych przez specjalnie przeszkolonych konsultantów. Najważniejsze tematy omawiane podczas konsultacji: obowiązki i współpraca wewnętrznych struktur komitetu wodnego, współpraca z mieszkańcami oraz samorządem na rzecz poprawy dostępu do wody pitnej;
- dwóch cyklów 2-dniowych **szkoleń dla księgowych i dyrektorów wykonawczych** z zakresu prowadzenia księgowości, raportowania, tematyki podatkowej oraz planowania rocznych budżetów,
- 3-dniowej **wizyty studyjnej** w rejonie dżeti-oguzskim na północy Kirgistanu, podczas której 6 wybranych dyrektorów wykonawczych z 6 SOOPPW miało możliwość poznania innowacyjnych rozwiązań technicznych (tj. baterie solarne) oraz działań na rzecz rozwoju wsi, prowadzonych przez tamtejsze komitety wodne.

W ramach działań społecznych zostały zorganizowane **spotkania o wodzie dla przedstawicieli samorządów lokalnych**. Celem spotkań było przekazanie wiedzy o działalności komitetów wodnych oraz wspieranie dialogu i współpracy pomiędzy komitetem wodnym i władzą lokalną oraz mieszkańcami. Podczas spotkań były omawiane takie tematy, jak: obowiązki samorządu i komitetu wodnego w sferze zaopatrywania mieszkańców w wodę pitną; jak wspólnie można działać na rzecz rozwiązywania problemów; jak planować działania na rzecz wzmocnienia współpracy partnerów lokalnych w sferze polepszania dostępu do wody pitnej.

Odbyło się także ponad **40 spotkań o wodzie z ponad 600 mieszkańcami 14 wsi,** w których przeprowadzono prace remontowe lub prace budowy sieci

wodociągowej. Spotkania były organizowane w celu wspierania dialogu i współpracy pomiędzy komitetem wodnym i mieszkańcami, a poprzez to wzmacniania współodpowiedzialności za lokalne systemy i zasoby wody pitnej. Większość spotkań była poświęcona udostępnianiu wiedzy na temat struktury komitetu wodnego, jego roli, możliwości włączania się mieszkańców w jego prace i decyzje, np. poprzez Walne Zgromadzenie. We wsiach, gdzie komitet wodny działa już od dłuższego czasu ważnym tematem było także zaktywizowanie lokalnych kuduk dżamoatów (sąsiedzkich „wspólnot kranowych", zorganizowanych wokół kranów ulicznych) i zwiększenie ich roli w strukturach komitetu wodnego, a poprzez to włączanie mieszkańców w działalność komitetu.

Podczas akcji informacyjnych rozdystrybuowaliśmy **10600 sztuk informatorów użytkownika wody** oraz **2400 ulotek** z informacją o wykonanych pracach technicznych i wysokości budżetów tych inwestycji wśród mieszkańców wsi objętych działaniami projektu.

Okres realizacji: luty – grudzień 2014 r.

Projekt od 2010 roku realizowany jest w partnerstwie z Centralnoazjatyckim Aliansem Wodnym, CAAW (Osz, Kirgistan).

Dodatkowo - w dniach 21–29 września 2014 roku odbyła się **wizyta studyjna w Polsce**, w której wzięli udział przedstawiciele komitetów wodnych oraz organizacji partnerskiej, z którymi Stowarzyszenie pracuje już od kilku lat.

Podczas kilkudniowego objazdu goście mieli okazję zobaczyć, jak funkcjonuje w Polsce samorząd lokalny, jak na poziomie gminy wiejskiej realizowane jest zadanie dostarczania wody i dostępu do kanalizacji mieszkańców oraz, co bardzo ważne, jak funkcjonują instrumenty konsultacyjne we wsi. Nasza grupa podczas wizyt w poszczególnych gminach miała okazję zobaczyć także inne sfery działalności władz lokalnych – realizowane projekty na rzecz poprawy warunków edukacji, rozwoju kulturowego, inwestycje sportowe.

Pierwszy dzień wizyty był poświęcony w dużej mierze wprowadzeniu naszych Gości w tematykę **funkcjonowania samorządu lokalnego w Polsce** oraz **instrumentów konsultacyjnych.** W kolejnych dniach odwiedziliśmy cztery gminy: Morawicę, Bieliny, Rudą-Hutę oraz Długosiodło. Podczas wizyt w gminach zostały nam zaprezentowane **rezultaty zrealizowanych projektów infrastrukturalnych**. Nasza grupa miała możliwość zobaczenia na miejscu ujęć wody, oczyszczalni ścieków, a także innowacyjnych rozwiązań, jak pompy ciepła służące do ogrzewania budynków, kolektory słoneczne do ogrzewania wody, baterie fotowoltaiczne do produkcji energii elektrycznej oraz przydomowe biologiczne oczyszczalnie ścieków. Goście usłyszeli także o praktycznym wymiarze mechanizmów konsultacyjnych: poznali funkcjonowanie funduszy sołeckich, przeprowadzanie ankietowania w sprawie projektów inwestycyjnych wśród mieszkańców, organizacji zebrań wiejskich.

Podczas spotkań nasi Goście zadawali samorządowcom bardzo dużo pytań o praktyczne rozwiązania w zarządzaniu infrastrukturą wodną, wysokość opłat za wodę i problemy z ich zborem. Szczególną uwagę zwrócili na innowacyjne rozwiązania w

zakresie dostarczania i oczyszczania wody oraz alternatywne źródła energii. Jak podkreślali uczestnicy, z perspektywy problemów z jakimi borykają się oba kraje – ograniczony dostęp do wody (przy jednoczesnym wysokim poziomie źródeł), częste braki w dostarczaniu elektryczności, brak systemów oczyszczania ścieków - innowacyjne rozwiązania, które dodatkowo oszczędzają zarówno środowisko, jak też finanse mogą być dla nich bardzo dobrym rozwiązaniem. Podczas podsumowania wizyty wspólnie omówiliśmy, jakie rozwiązania na dzień dzisiejszy każdy z uczestników mógłby zastosować w pracy swojego komitetu wodnego. Duża część idei dotyczyła wprowadzenia tam, gdzie to możliwe, liczników na wodę, z wcześniejszą organizacją kampanii informacyjnych oraz konsultacji wśród mieszkańców wsi, organizacji wśród mieszkańców grup wokół komitetów wodnych, które wspierałyby komitety w ich działalności, przede wszystkim w kampanii informacyjnej wśród mieszkańców.

Relacje z naszych odwiedzin w gminach pojawiły się także na stronach samorządów w Morawicy i Bielinach.

Projekt zrealizowany dzięki wsparciu MSZ i Programu RITA.

IV. Działania na rzecz Białorusi

Stowarzyszenie od początku swej działalności prowadzi projekty społeczne na Białorusi i mimo niesprzyjającej polityki władz państwa udaje się podtrzymywać kontakty z organizacjami oraz inicjatywami społeczeństwa obywatelskiego na Białorusi.

Działania skierowane do Białorusi stanowią blisko 37 % aktywności Stowarzyszenia w 2014 roku.

Główne kierunki działań Stowarzyszenia na Białorusi to wsparcie niezależnych mediów, w tym lokalnych i ogólnokrajowych gazet i czasopism oraz portali informacyjnych. Prócz tradycyjnych form wsparcia, oferowaliśmy również szkolenia i konsultacje podwyższające kwalifikacje współpracowników redakcji oraz kształcenie na potrzeby białoruskich mediów lokalnych nowych dziennikarskich kadr.

Ponadto Stowarzyszenie stale angażuje się we współpracę z organizacjami obrony praw człowieka na Białorusi, a także - tak jak w latach poprzednich inicjuje i uczestniczy w dyskusji nad kształtem pomocy kierowanej na Białoruś z Polski i innych krajów. Uczestniczymy także w inicjatywach na rzecz promowania tematu białoruskiego w Polsce.

1. Wsparcie niezależnych mediów na Białorusi

W 2014 roku zakończyli realizację 2,5 letniego projektu wsparcia niezależnej prasy na Białorusi. W ramach projektu z pomocy na zakup papieru i druk skorzystało 20 gazet lokalnych i ogólnokrajowych oraz miesięczników.

20 redakcji poprawiło swoja sytuację finansową dzięki poszerzeniu grona reklamodawców w swoich wydaniach papierowych i internetowych.

Przedstawiciele 12 gazet niezależnych podwyższyli swoje umiejętności w zakresie marketingu i promocji dzięki specjalistycznym szkoleniom w redakcjach oraz pracy pod okiem specjalistów. Przygotowali oni i wdrożyli plany marketingowe dla swoich wydań.

Oprócz tego 114 przedstawicieli 29 redakcji uczestniczyło w cyklu szkoleń z zakresu raportowania o problemach rozwojowych oraz dziennikarstwa multimedialnego i bezpieczeństwa w sieci.

16 przedstawicieli białoruskich mediów oraz organizacji zrzeszających dziennikarzy wzięło udział w międzynarodowych spotkaniach i konferencjach dotyczących sytuacji rozwoju mediów.

Projekt był zrealizowany we współpracy z Irex Europe oraz dzięki wsparciu Komisji Europejskiej, European Endowmen for Democracy oraz National Endowment for Democracy.

2. Szkoła Lokalnego Dziennikarstwa

We współpracy z białoruskimi partnerami Stowarzyszenie zorganizowało i przeprowadziło trzysemestralną Szkołę Lokalnego Dziennikarza w 4 miastach: Borysów, Hancewiczy, Słonim i Żodino i Mołodeczno. Została stworzona baza merytoryczna i techniczna dla prowadzenia zajęć, w tym przygotowano zespół trenerski, wyposażenie techniczną i materiały merytoryczne. Rozpoczęto kształcenie nowych młodych kadr dziennikarskich dla kilku regionalnych niezależnych gazet i portalu internetowego
Powyższe działania przysłużyły się do realizacji głównych celów projektu: wsparcie działania niezależnych mediów obywatelskich (gazet i portali informacyjnych); wykształcenie nowych dziennikarzy dla niezależnych gazet lokalnych w Białorusi; stworzenie profesjonalnych komercyjnych lokalnych portali informacyjnych, wzmocnienie zawartości informacyjnej gazet lokalnych i ich portali w Białorusi.
Słuchacze Szkoły zajęli 1, 2 i 3 miejsce w konkursie regionalnej prasy "Twój styl. Dziennikarstwo społeczne". 1 os. została wyróżniona stażem w Szwecji.

Najważniejszymi działaniami projektu było przygotowanie podstaw merytorycznych i bazy technicznej dla nauczania. Przeprowadzono 3 semestrów nauczania w Szkole lokalnego dziennikarstwa (łącznie 940 godzin zajęć w ciągu 8 miesięcy, w tym 64 godzin zajęć pogłębionych, 44 godzin zajęć z ekspertami multimedialnymi i 128 godzin zajęć z polskimi trenerami). Wydano Podręcznik dla dziennikarzy i wydawców oraz dodatkowe nakłady zeszytów do ćwiczeń oraz metodyczek dla trenerów, które będą mogły być używane również po zamknięciu projektu w nowych kursach nauczania.
Łącznie w wyniku projektu opublikowano 308 materiałów słuchaczy (różne formy dziennikarskie oraz reportaże video, przy jednej redakcji uruchomiono internet-radio. Dzięki nowym kadrom redakcje rozbudowały portale, wzbogacając ich zawartość o materiały multimedialne i własne zdjęcia. Ok 50 tys. czytelników 4 gazet regionalnych otrzymało dostęp do lepszej jakościowo i bardziej aktualnej informacji lokalnej.

Projekt zrealizowany dzięki wsparciu Fundacji Solidarności Międzynarodowej.

3. Forum Białoruskich organizacji pozarządowych i inicjatyw oraz Belarusian International Implementers Meeting

W czerwcu 2014 roku Stowarzyszenie we współpracy organizacjami pozarządowymi z Białorusi przeprowadziło w Warszawie dwudniowe spotkanie przedstawicieli białoruskiego sektora pozarządowego oraz donorów i organizacji z różnych państw zaangażowanych we wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i demokratyzację. W spotkaniu wzięło udział ponad 140 osób, w tym ponad 70 z Białorusi.

W dyskusjach panelowych i w podgrupach poruszane były tematy współpracy między NGO i mediami, ngo i partiami politycznymi, nowe formy pracy NGO z wykorzystaniem nowoczesnych technologii i mediów, a także problemy i wyzwania współpracy pomiędzy organizacjami parasolowymi i grassroots czy „centralnymi" i z „regionów", potrzeby sektora pozarządowego w zakresie badań i analiz vs. działania białoruskich think tanks czy potrzeby rozszerzenia określenia organizacja obrony praw człowieka o te, działające na rzecz grup marginalizowanych i mniejszości.

Stowarzyszenie od 2002 już tradycyjnie jest współorganizatorem spotkań, które stanowią ważne wydarzenie w kalendarzu międzynarodowych wydarzeń poświęconych Białorusi.

Spotkanie zrealizowano dzięki dofinansowaniu CIDA, Programu Matra, National Endowement for Democracy, SIDA oraz Fundacji im. Stefana Batorego i Fundacji Konrada Adenauera.

4. Obrona wolności myśli, wyznania i religii na Białorusi

Projekt miał na celu przygotowanie przedstawicieli białoruskich organizacji wyznaniowych i religijnych różnych konfesji do rzecznictwa interesów własnych członków poprzez szkolenia, wymianę doświadczeń, przeprowadzenie kompleksowej analizy przepisów regulujących tą sferę życia społecznego na Białorusi oraz działania informacyjne podwyższające wiedzę społeczeństwa o problemach tych grup.

Projekt został zrealizowany dzięki dofinansowaniu z programu Canada Fund for Local Initiatives Ambasady Kanadyjskiej w Warszawie.

5. Dzień Solidarności z Białorusią

W Warszawie od kilku lat 4 sierpnia organizowany jest Międzynarodowy Dzień Solidarności ze społeczeństwem obywatelskim Białorusi. W 2014 roku akcja nabrała wyjątkowego rozmachu – miała charakter kilkudniowego festiwalu.

Dni Solidarności z Białorusią rozpoczęły się 28 lipca otwarciem na Krakowskim Przedmieściu wystawy zdjęć współczesnej Białorusi. W sobotę 2 sierpnia w centrum Warszawy zorganizowano **pikietę solidarności z więźniami politycznymi na Białorusi**. Mimo dwudziestu lat przemian w naszym regionie, na Białorusi panuje wciąż reżim autorytarny, a rządzące elity prześladują osoby o opozycyjnych wobec władzy poglądach politycznych. W kraju do dziś przetrzymywanych jest kilkunastu

więźniów politycznych. Czasami możemy pomóc tylko gestami. Dlatego podczas pikiety warszawiacy oraz goście stolicy **podpisywali pocztówki** na znak solidarności z osobami represjonowanymi na Białorusi. Ci, którzy głębiej chcieli poznać problemy białoruskiego społeczeństwa mogli wziąć udział w **pokazach filmów** – zarówno białoruskich, jak i europejskich reżyserów. Zobaczyć można było film znanego białoruskiego dokumentalisty Jurija Chaszczewackiego pt. „**Zwyczajny prezydent**" o tajnikach dojścia Łukaszenki do władzy oraz zakazany na Białorusi film „**Żywie Białoruś**" Krzysztofa Łukaszewicza. Dzięki tegorocznej edycji Dni Solidarności, Polacy mieli okazję przekonać się, że kultura na Białorusi kwitnie i odgrywa ważną rolę w życiu społecznym. Na zaproszenie polskich organizacji społecznych do Warszawy przyjechali artyści z Białorusi, odbyły się **pokazy i warsztaty białoruskiego rękodzieła**. Ciekawym wydarzeniem było wspólne malowanie przez polską i białoruską młodzież **muralu** na warszawskiej Pradze. Powstała oryginalna praca w stylu pop-artu w humorystyczny sposób obrazująca kondycję moralną współczesnych Białorusinów. W ramach Dni Solidarności z Białorusią odbyło się również kilka ciekawych debat o sytuacji politycznej i życiu społecznym dzisiejszej Białorusi, a zwieńczeniem wszystkich wydarzeń był **koncert białoruskiego zespołu „Recha**".

Tegoroczne Dni Solidarności zostały zorganizowane przy współpracy polskich organizacji pozarządowych z działającymi w stolicy białoruskimi grupami inicjatywnymi.

Oprócz Stowarzyszenia, które odpowiadało m. in. za zorganizowanie warsztatów rękodzieła białoruskiego oraz stworzenie murala, w organizację Dni Solidarności zaangażowały się: Fundacja im. Stefana Batorego, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Inicjatywa Wolna Białoruś, Białoruski Dom w Warszawie, Razem dla Białorusi i in.

V. Dane finansowe Stowarzyszenia za rok 2014

Ogólna sytuacja finansowa Stowarzyszenia stabilizuje się od 2011 roku, w 2014 roku kształtowała się na poziomie porównywalnym z poprzednimi latami. Środki z dotacji i grantów gwarantowały funkcjonowanie zespołu oraz utrzymanie zaplecza technicznego niezbędnego dla prowadzenia działań statutowych.

Wielkości przychodów i wydatków roku 2014 były na poziomie ok. 20% wyższym niż w roku poprzednim i zapewniły utrzymanie minimalnej płynności finansowej na poziomie zapewniającym profesjonalną realizację wszystkich programów. Ma to związek głównie ze zwiększeniem skali działań realizowanych przez Stowarzyszenie.

W roku 2014 już czwarty rok z rzędu odnotowujemy dodatni wynik finansowy prowadzonej działalności statutowej (+ 466,89 zł) i poprawę kondycji finansowej Stowarzyszenia. Ma to miejsce pomimo utrzymującego się wysokiego odsetka działań statutowych realizowanych w krajach trudnych i przy niesprzyjających tendencjach na rynkach walutowych.
Ze względu na specyfikę działalności Stowarzyszenia około 80% wydatków dokonywanych jest z udziałem walut obcych i w związku z tym sytuacja finansowa jest mocno zdeterminowana przez wahania kursowe. Ponadto od kilku lat ponad 36%

kosztów Stowarzyszenie ponosi na rzecz/w Białorusi (por. informacja poniżej). Są to działania obciążone dużymi trudnościami w dokumentowaniu wydatków oraz opóźnieniami w przekazywaniu dokumentacji do rozliczeń. Wpływa to na stan finansowy Stowarzyszenia, a przede wszystkim na wysokość uwidacznianych w bilansie rocznym należności krótkoterminowych.
W celu ograniczenia wpływu tych niekorzystnych czynników na sytuację Stowarzyszenia w 2014 roku kontynuowano politykę ostatnich lat polegającą na minimalizacji wahań kursów walutowych.

Pomimo ujemnego zbilansowania różnic kursowych wynikających z działalności w całym roku 2014 powyższe działania w połączeniu z odsetkami od lokat, darowiznami i składkami członkowskimi oraz z niewielkim dodatnim wynikiem na działalności statutowej pozwoliły także w tym roku na obniżenie straty powstałej w latach ubiegłych - do kwoty 37.560,90 zł,. Różnice kursowe są jednak znacznie mniejsze (o ok 70% w porównaniu z rokiem 2013). Ogółem w okresie 2011-2014 strata została zmniejszona łącznie o 73%.

Na koniec roku 2014 utrzymano rezerwę przeznaczoną na doraźne wsparcie płynności finansowej w kwocie 30.111,64 zł, uwidocznioną w bilansie jako przychody przyszłych okresów. Stan rezerwy nie zmienił się w ciągu roku.

Poniższe dane obrazują ogólną sytuację finansową Stowarzyszenia, informacje szczegółowe zawiera roczne sprawozdanie finansowe.

Przychody
Całkowite przychody Stowarzyszenia stanowiły w 2014 roku kwotę 2 172 165,67 zł. W znakomitej większości były to przychody na realizację działalności statutowej – konkretnych programów – granty i dotacje sponsorów. Przychody finansowe stanowiły odsetki od lokat (26,80 zł) oraz od należności Fundacji MVF (209,05 zł).

W kwocie przychodów całkowitych, przychody stanowiące przychody na działalność związaną z realizacją projektów w roku 2014 wyniosły 2 164 854,50 zł. Kwota 475 550,06 zł przeniesiona została na przychody przyszłych okresów – na poczet kontynuacji działań projektów zaplanowanych do realizacji na rok 2015.

Działania Stowarzyszenia możliwe były dzięki ich finansowaniu przez sponsorów:

- ***National Endowment for Democracy (NED)*** – programy wsparcia społeczeństwa obywatelskiego w Ukrainie i Mołdawii oraz programy medialne na Białorusi i w Kirgistanie, a także Belarus International Implementers Meeting (BIIM)

NED od początku naszej działalności jest sponsorem programów Stowarzyszenia;

- ***Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP (MSZ) – w ramach Programu „Pomoc Rozwojowa 2014”*** – program wodny w Kirgistanie/Tadżykistanie,
- ***Fundacja Solidarności Międzynarodowej (FSM) – w ramach Programu Wsparcie Demokracji 2014*** – wsparcie społeczeństwa obywatelskiego w Białorusi oraz program medialny w Białorusi i Ukrainie,
- ***Komisja Europejska (KE) i European Endowment for Democracy (EED) - współpraca z Irex Europe*** – program medialny na Białorusi,

- ***Matra, CIDA*** - program wsparcia społeczeństwa obywatelskiego na Ukrainie i Białorusi oraz BIIM,
- ***CIDA, SIDA, KAS, Fundacja St.Batorego*** – BIIM,
- ***RITA*** - program wodny w Kirgistanie/Tadżykistanie,
- ***UNDEF*** – współpraca z TOL nad międzynarodową platformą wiedzy.

Udział sponsorów w finansowaniu działań podejmowanych przez Stowarzyszenie w 2014 roku obrazuje poniższy wykres:

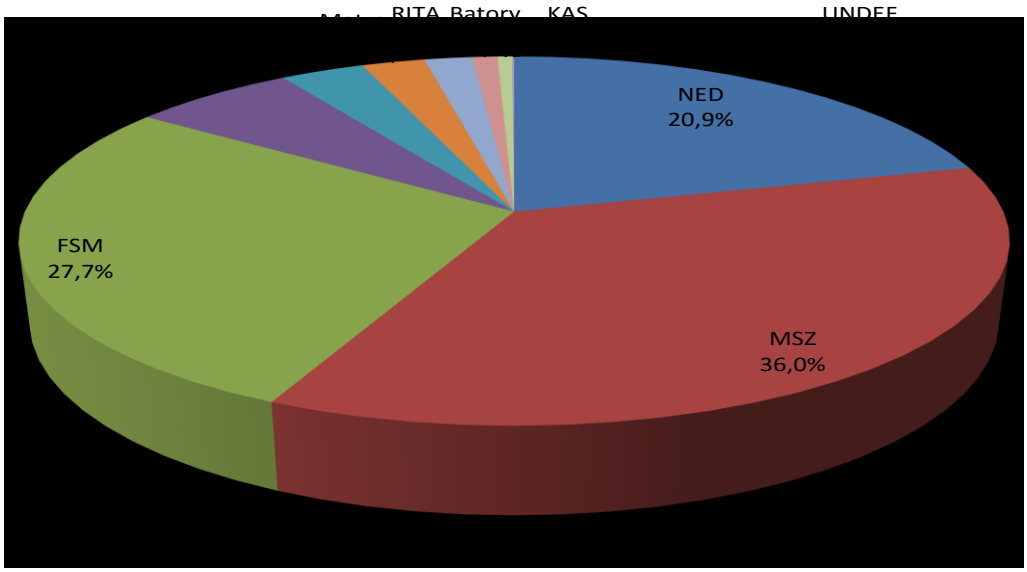

W roku 2014 Stowarzyszenie kontynuowało różnicowanie źródeł przychodów. Największymi grantodawcami pozostają NED, MSZ RP oraz FSM, jednak spłaszcza się różnica między nimi, co jest bardzo dobrym kierunkiem (żaden ze sponsorów nie ma udziału w finansowaniu wyższego niż 40%). Stowarzyszenie kontynuuje finansowanie swych działań ze środków Matry oraz stara się korzystać ze środków nowo pojawiających się na rynku finansowania projektów międzynarodowych (m.in. współpraca z UNDEF, SIDA, CIDA, Fundacja im. Stefana Batorego, European Endowment for Democracy).

Koszty

Całkowite koszty Stowarzyszenia w 2014 roku wyniosły 2 171 698,78 zł, z czego koszty działalności statutowej zamknęły się w kwocie 2 162 886,60 zł.

Koszty administracyjne działalności statutowej wyniosły 72 951,33 zł, co oznacza wzrost o 20% w stosunku do roku ubiegłego. Głównie miało to związek ze zmianą sposobu księgowania wynagrodzenia księgowej oraz zwiększonymi zakupami materiałów i usług biurowych związanych z organizacją BIIM.

Podobnie jak w roku ubiegłym, najwięcej środków zaangażowanych zostało w realizację projektów adresowanych do beneficjentów na Białorusi i w Kirgistanie. Obserwujemy ponownie również spadek środków przeznaczonych na działania w Ukrainie oraz w Mołdawii. Stowarzyszenie nie wznowiło działania na rzecz Rosji, natomiast zwiększyło się zaangażowanie środków w działania na rzecz Tadżykistanu.

Podział kosztów związanych z realizacją projektów w poszczególnych krajach przedstawia poniższy wykres:

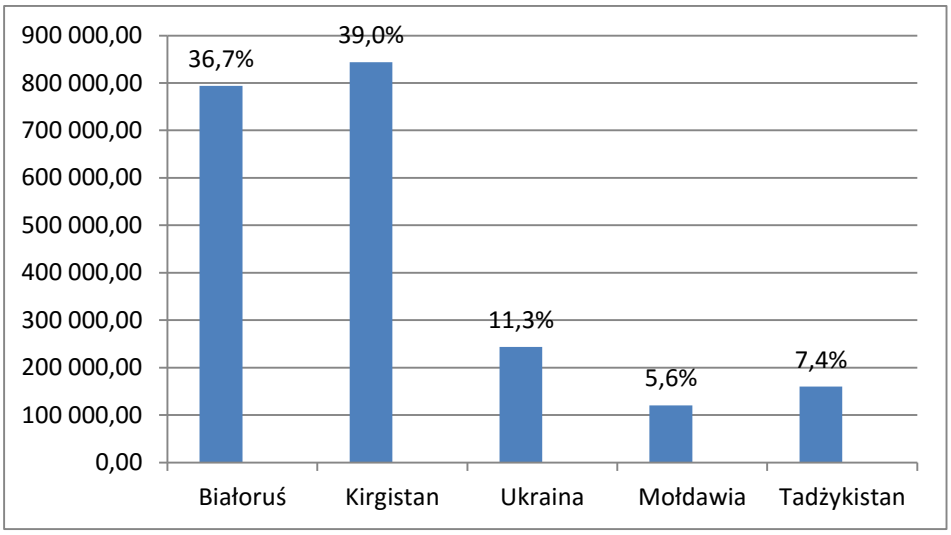

Przygotowane przez:
Magdalena Dębkowska i Agnieszka Komorowska
23.03.2015

Zatwierdził Zarząd
uchwała nr 7/2015 z dnia 10.06.2015